

*Ілля Гуменюк,
студент 4 курсу спеціальності 076
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,
Науковий керівник: Гуменюк Ірина Іллівна,
канд.філол.наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський*

КОЛЬОРАТИВИ У ФРАЗЕОЛОГІЇ – ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

Кольоративи – один із найдавніших пластів лексики – характеризуються місткою семантичною структурою та великою стильовою активністю в тексті. Виконуючи різноаспектні творчі завдання (від простого найменування барви денотата до засобу виявлення глибинних емоційно-експресивних нюансів авторського задуму), вони часто дуже складні з перекладницького погляду [5, с.67].

На наш погляд, найбільш повне та чітке визначення критеріїв міжмовної еквівалентності ФО подано в працях Р. П. Зорівчак, Д. І. Кваселевич, Л. К. Байрамової, Є. М. Солодухо.

Р.П.Зорівчак під повною еквівалентністю розуміє тотожний предметно-граматичний зміст, структурно-граматичне оформлення, однакову денотативну образність та аналогічні функціонально-стилістична і експресивно-емоційна конотації [4, с.35].

В нашому дослідженні ми розглянемо фразеологічні еквіваленти з елементом кольоративом в порівняльно-зіставному плані англійської та української мов, так як дана проблема не досліджувалась раніше у лінгвістиці.

До міжмовних фразеологічних еквівалентів відносяться різномовні ФО з тотожною семантичною, структурно-граматичною організацією та з тотожним компонентним складом.

Ми виділяємо: 1) повну еквівалентність; 2) часткову еквівалентність. Повними еквівалентами можна вважати фразеологічні одиниці англійської та української мов, що мають однакові сигніфікативно-денотативні значення,

суб'єктивно-оціночну, функціонально-експресивну конотацію, структурно-граматичну організацію і компонентний склад. При цьому співпадання структурно-граматичної організації англійських та українських ФО має на увазі врахування специфіки типологічних ознак, характерних одній мові і не характерних для іншої.

Фразеологізми *look through the rosy spectacles* [2, с.620] та *дивитись крізь рожеві окуляри* [3, с.739] є повними еквівалентами.

Обидва фразеологізми відносяться до між стильових або нейтральних одиниць, побудовані на однаковому образі (отже, співпадає емоційно-експресивна конотація), у них однаковий компонентний склад. Однакова також структурно-граматична організація: вони обидва відносяться до класу дієслівних фразеологічних одиниць та побудовані за моделлю *v+prep+adj+n*.

Ще приклади: *golden mean* [2, с.422] – *золота середина* [3, с.639], *white crow* [2, с.141] – *біла ворона* [3, с.125], *golden wedding* [2, с.422] – *золоте весілля* [3, с.58], *silver wedding* [2, с.711] – *срібне весілля* [3, с.671], *golden age* [2, с.421] – *золотий вік* [3, с.109], *golden rule* [2, 422] – *золоте правило* [3, с.554], *golden calf* [2, с.421] – *золотий телець* [3, с.708], *golden mine* [2, с.507] – *золота жила* [3, с.235], *black ingratitude* [2, с.142] – *чорна невдячність* [3, с.206], *to gild the pill* [2, с.391] – *позолотити пілюлю* [3, с.554], *a blue stocking* [2, с.150] – *синя панчоха* [3, с.484], *the devil is not so black, as he is painted* [2, с.274] – *дідько не такий чорний, як його малюють* [3, с.198], *red cock* [2, с.805] – *червоний півень* [3, с.504] тощо.

Часткові фразеологічні еквіваленти характеризуються незначними розбіжностями в плані вираження ФО тотожної семантики, які можуть мати компонентний або морфологічний характер. В більшості випадків розбіжності торкаються лише компонентного складу ФО, до того ж, як показують приклади, в якості компонентів, що розмежовують як правило, виступають лексеми подібної понятійної або суміжної семантики. Серед часткових еквівалентів в свою чергу можна виділити 3 підгрупи.

До першої підгрупи відносяться ФО англійської та української мов, що розрізняються лише одним компонентом суміжної семантики.

Англійська ідіома *milk and roses* [2, с.668] із значенням “гарний, рум’яний, із здоровим кольором обличчя” вступає у відношення часткової еквівалентності з українським фразеологізмом *кров з молоком* [3, с.315]. Сигніфікативно-денотативне значення та суб’єктивно-оціночна конотація зіставних фразеологізмів визначається однаковим набором семантичних ознак. Обидва фразеологізми відносяться до міжстильових одиниць. З точки зору емоціональності, виразності – це патетична ФО. І в англійській, і в українській мовах їх структура *n+prep+n* в класі субстантивних. Відмінні компоненти “кров” та “roses” мають спільне значення – червоний колір.

Наведемо ще декілька прикладів фразеологізмів першої підгрупи: *golden days* [2,с.421] – золота доба [3, с.209], *blank spot* [2, с.143] – біла пляма [3, с.521], *to give a green light* [2, с.393] – давати зелену вулицю [3, с.178], *white man* [2, с.1007] – біла кисть [3, с.298], *red sea* [2, с.806] – червона юшка [3, с.784], *red as a lobster* [2, с.805] – червоний як рак [3, с.785], *to blush like a rose* [2, с.151] – почервоніти як мак [3, с.785], *grey hairs* [2, с.440] – сива борода [3, с.36] тощо.

До другої підгрупи часткових фразеологічних еквівалентів в англійській та українській мовах відносяться ФО, що розрізняються одним компонентом суміжної (несуміжної) семантики при наявності також варіативних компонентів.

ФО *for a rainy day* [2, с.18] вступає в відношення часткової еквівалентності з українським фразеологізмом *про/на чорний день/годину* [3, с.191]. Вони мають однакове значення “на випадок матеріальної скрути, нещасливого періоду”. І англійський, і український фразеологізми відносяться до міжстильових одиниць. Структура даних ФО: *prep+adj+n*. Відрізняються фразеологізми прикметниками, в українському варіанті – це кольоропозначення *чорний*, а у англійському прикметник *rainy*, ми можемо провести паралель між ними, з

огляду на те, що в силу природного феномену під час дощу справді стає темно – чорно.

Також до другої підгрупи ми відносимо: *to work like a nigger/ brute/ carthorse/ skivvy/ dog/ beast/ galley slave/ navy* [2, с.1025] – працювати як чорний віл [3, с.110] тощо.

До третьої підгрупи часткових фразеологічних еквівалентів відносяться ФО англійської та української мов, що мають деякі морфологічні відмінності у вживанні прийменника, числа, іменника тощо.

Певний інтерес мають фразеологізми *fish in troubled waters* [2, с.453] та *ловити рибу в мутній воді* [3, с.543] із значенням “шукати користь для себе у нещасті інших”. В даному випадку співпадає сигніфікативно-денотативне значення, суб’єктивно-оціночна, функціонально-стилістична, емоційно-експресивна конотації та бачимо схожість структурної організації, ці фразеологізми відрізняються за категорією числа іменника *waters* та *вода*, компонентами суміжної семантики *troubled* та *мутній* і вираженням того ж самого спільного значення в англійській мові за допомогою дієслова *fish*, а в українській сполученням дієслова та іменника *ловити рибу*.

Ще приклади: *to kill the goose that lays golden eggs* [2, с.568] – нема миєї курочки, що несла золоті яєчка [3, с.678] тощо.

Звичайно, беззаперечним є той факт, що фразеологізми, як мовні одиниці, відображають специфіку світосприйняття певного народу. Але, як видно з нашого дослідження, незважаючи на певні розбіжності у вживанні кольоративів в досліджуваних мовах, переважна більшість ФО англійської мови, що містять назви кольорів, при перекладі на українську зберігають свою структуру.

Список використаних джерел:

1. Англійсько-український словник назв кольорів і кольорознавства. English-Ukrainian dictionary of color names and color science: словник / за ред. : Б. Струмінського. Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 1986. 94 с.

2. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. Київ : Радянська школа, 1969. 1052 с.

3. Білоноженко В. М., Гнатюк І. С., Дятчук В. В. Словник фразеологізмів української мови. Київ : Наукова думка. 2003. 1098 с.

4. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія (на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1983. С. 119.

5. Ковальська І. М. Особливості відтворення стилістичної семантики колірних лексем у перекладі (на матеріалі українських і англійських художніх текстів). *Мовознавство*. 1999. № 4-5. С. 67-70.